

Uppföljning av krisberedskaps- och säkerhetsfrågor 2019

Beslutad 2020-03-24 § 31, av: Regionstyrelsen

Sammanfattning/bakgrund

Det försämrade säkerhetspolitiska omvärldsläget har bidragit till att arbetet med säkerhetskydd och civilt försvar har prioriterats inom krisberedskap och säkerhet. Statliga medel och uppdrag har tilldelats Regionen. Arbetet har bedrivits i projektform 2018–2019 och kommer att från och med 2020 att ingå i ordinarie verksamhet.

Krisberedskaps- och säkerhetsarbetet har i stort bedrivits enligt plan, men allt som planerades har inte hunnits med och några saker flyttas därmed över till kommande år. Implementeringen av signalskydd och uppbyggnad av signalskyddsorganisation är genomfört. Säkerhetsanalysen är slutförd och säkerhetsskyddsplanen reviderad. Plan för höjd beredskap beslutades av regionstyrelsen i december. Förberedelser för Totalförsvarsövning 2020 (TFÖ) pågick under hela året och denna nationella övning startade hösten 2019. Risk- och sårbarhetsanalysen (RSA) har genomförts enligt plan och fastställdes av regionstyrelsen hösten 2019 för rapportering till nationella myndigheter. Planeringen för RSA inför kommande mandatperiod inriktas på så kallad gråzonsproblematik. Ett separat uppdrag om förmågeanalys avseende terrorhändelse och pågående dödligt våld har genomförts.

I början av året genomfördes två världsmästerskap i Jämtland: Alpina VM i Åre den 4/2–17/2 och Skidskytte VM i Östersund 7–17/3. Det föregicks av ett omfattande planeringsarbete i samverkan med polisen, räddningstjänst, länsstyrelsen och arrangörerna. Kommunikationsplaner och sambandsplanering var en viktig del av arbetet. Inom Regionen gjordes vissa förstärkningar framförallt inom ambulanssjukvård och primärvård. Arrangemangen avlöpte väl utan större olyckor eller incidenter. När det gäller inträffade händelser så har Tjänsteman i beredskap (TiB) vid 18 tillfällen tagit beslut om särskild händelse. Vid fem av dessa tillfällen har krisledning inrättats, resterande händelser har hanterats av TiB och anestesibakjour. Alla händelser har kunnat hanteras utan allvarliga konsekvenser för verksamheten.

Projektet med att åtgärda inomhustäckning på sjukhuset för Rakel har genomförts och installationen är klar. Sambandsfunktion för Rakel i särskild sjukvårdsledning är påbörjat, men en del arbete återstår.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING/BAKGRUND	1
1 INLEDNING	4
2 RISK OCH SÅRBARHETSANALYS (RSA).....	5
2.1 Klimatförändringar	5
2.2 Gråzon.....	6
2.3 Uppdrag förmågeanalys avseende terrorhändelse och PDV	6
2.1 Alternativ vattenförsörjning för Östersunds sjukhus	7
2.2 Robust hälsocentral.....	7
2.3 Kontinuitetshantering.....	8
3 CIVILT FÖRSVAR.....	8
3.1 Uppdrag civilt försvar och totalförsvarsplanering 2019	8
3.2 Genomfört arbete civilt försvar och totalförsvarsplanering	9
3.2.1 <i>Krigsplaceringar – bemanning av krigsorganisation</i>	9
4 GRUNDLÄGGANDE SÄKERHET	10
4.1 Hot och våld	10
4.2 Vakt	10
4.3 Systematiskt brandskyddsarbete (SBA).....	11
4.4 Säkerhetsskydd.....	11
4.5 Signalskydd	12
5 KRIS- OCH KATASTROFMEDICINSK BEREDSKAP	12
5.1 Tjänsteman i beredskap (TiB) och särskild sjukvårdsledning	12
5.2 Inträffade händelser	12
5.3 Ledningsplatser	13
5.4 Regionalt säkerhetsråd	13

5.5	Regionalt krisledningsråd	14
5.6	Krisledningsnämnd	14
5.7	Krisberedskap hälsovalet	14
6	ÖVNING OCH UTBILDNING.....	15
6.1	Totalförsvarsövning (TFÖ) 2020	15
7	RAKEL.....	15
8	SAMVERKAN	16
9	PLANERING INFÖR 2020	17

1 Inledning

Det försämrade säkerhetspolitiska omvärldsläget har bidragit till att arbetet med säkerhetskydd och civilt försvar har prioriterats de senaste åren. Inför 2019 låg mycket fokus på planering inför höjd beredskap och civilt försvar samt planeringsarbete inför Totalförvarsövning 2020 (TFÖ 2020). Flera av Regionens planverk behövde revideras. Prioriterade åtgärder inför 2019 var att:

- upprätthålla säkerhet och beredskap för sjukvården under VM arrangemangen 2019
- fastställa RSA för perioden 2015–2019 samt plan för RSA 2020 - 2023
- revidera regional kris- och katastrofmedicinsk beredskapsplan
- fastställa säkerhetsanalysen och revidera säkerhetsskyddsplan
- utifrån fastställd säkerhetsanalys stärka säkerhetsskyddet
- utarbeta plan för höjd beredskap
- fortsätta arbetet med krigsplaceringar
- åtgärda Rakeltäckning på Östersunds sjukhus
- utveckla och färdigställa rutiner för sambandsfunktion Rakel i särskild sjukvårdsledning
- utbilda särskild sjukvårdsledning, krisledningsnämnd och regionstyrelsen inför TFÖ 2020
- planera och besluta hur Regionen fortsatt ska arbeta vidare med civilt försvar efter projektavslut
- utrusta och implementera ny teknik på Regionens ledningsplatser för särskild sjukvårdsledning på regional nivå
- påbörja översyn av vaktorganisation
- fortsätta arbetet med trygghetscentraler
- göra översyn av sjukvårdsgrupper i primärvården avseende uppdrag och organisation
- bistå ambulanssjukvården med att införskaffa godkänd skyddsutrustning för farliga ämnen (CBRNE)

Krisberedskaps- och säkerhetsarbetet har i stort genomförts enligt plan, men allt som planerades har inte hunnits med och några saker flyttas därmed över till kommande år. Däribland skyddsutrustning för ambulanssjukvården, översyn av sjukvårdsgrupper och arbetet med trygghetscentraler.

I början av året genomfördes två världsmästerskap i Jämtland: Alpina VM i Åre den 4/2–17/2 och Skidskytte VM i Östersund 7–17/3. Det föregicks av ett omfattande planeringsarbete i samverkan med polisen, räddningstjänst, länsstyrelsen och arrangörerna. Kommunikationsplaner och sambandsplanering var en viktig del av arbetet. Inom Regionen gjordes vissa förstärkningar framförallt inom ambulanssjukvård och primärvård. Arrangemangen avlöpte väl utan större olyckor eller incidenter.

Förberedelser för Totalförvarsövning 2020 (TFÖ) pågick under hela året och denna nationella övning startade hösten 2019. Risk- och sårbarhetsanalysen (RSA) har genomförts enligt plan och fastställdes av regionstyrelsen hösten 2019 för rapportering till nationella myndigheter. Planeringen för RSA inför kommande mandatperiod inriktas på så kallad gråzonsproblematik. Ett separat uppdrag om förmågeanalys avseende terrorhändelse och pågående dödligt våld har genomförts.

När det gäller inträffade händelser så har Tjänsteman i beredskap (TiB) vid 18 tillfällen tagit beslut om särskild händelse. Vid fem av dessa tillfällen har särskild sjukvårdsledning inrättats, resterande händelser har hanterats av TiB och anestesibakjour. Alla händelser har kunnat hanterats utan allvarliga konsekvenser för verksamheten.

Projektet med att åtgärda inomhustäckning på sjukhuset för Rakel har genomförts och installationen är klar. Sambandsfunktion för Rakel i särskild sjukvårdsledning är påbörjat, men en del arbete återstår.

2 Risk och sårbarhetsanalys (RSA)

Enligt lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska Regionen genom risk- och sårbarhetsanalyser minska sårbarheter i verksamheter och öka förmågan att hantera kriser i fredstid samt skapa grundläggande förmåga till civilt försvar. Årlig rapportering sker till Länsstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) samt Socialstyrelsen. Föregående mandatperiods arbete sammanställdes och rapporterades hösten 2019.

Arbetet har pågått löpande sedan 2007 och planeras och följs upp årligen samt i slutet av varje mandatperiod. Resultatet av RSA är ett viktigt underlag för att planera och arbeta vidare med att stärka krisberedskapen i Regionen och skapa robusthet i samhällsviktiga verksamhet. En mängd åtgärdsförslag har framkommit i arbetet och en prioritering av dessa gjordes senast 2013. Exempel på de prioriterade åtgärdsförslag som funnits och som kontinuerligt jobbas vidare med är:

- införande av robusta hälsocentraler
- reservvattenförsörjning
- evakueringsplanering
- kontinuitetsplanering, samt
- system för snabb spridning av viktig intern information

Föregående mandatperiod inriktades arbetet med RSA på klimatförändringar och uppstart av arbete med civilt försvar (RS/1224/2015). Utifrån det arbetet har många nya åtgärdsförslag framkommit som ska arbetas vidare med.

2.1 Klimatförändringar

Under de senaste åren har RSA behandlat de negativa konsekvenser som kan bli verklighet vid klimatförändringar. Tre analyser är genomförda med verksamhetsföreträdare där Regionens förmåga att bedriva sin verksamhet har bedömts utifrån olika scenarios. De scenarios som använts är baserade på fakta utifrån klimatforskning och SMHI:s prognoser för Jämtlands län.

Exempel på scenarios är skyfall och höga flöden, generellt ökad nederbörd (regn), värmebölja under längre perioder, ishalka m.m. Ett lokalt skyfall med mycket stora mängder regn på en begränsad yta kan få stora konsekvenser för till exempel en fastighet. Dagvattensystemen har inte kapacitet att transportera undan regnmängderna i tillräcklig omfattning och detta kan

medföra att en fastighet och naturligtvis den verksamhet som bedrivs där påverkas på olika sätt med inströmmande vatten och vattenfyllda utrymmen.

Plötslig ishalka under vinterhalvåret med växlande temperaturer är ett annat scenario som kan medföra ökad olycksrisk i samhället. Det kan också påverka framkomligheten för ambulans och andra fordon, till exempel leveranser av nödvändiga varor och tjänster för sjukvården. Exempel på åtgärdsförslag efter genomförd analys är:

- Förbättrad konsekvensanalys
- Utveckla checklistor för TiB för bättre beslutsstöd inför väderrelaterade hot
- Uthållighet för verksamhet och särskild sjukvårdsledning behöver prövas
- Särskild planering för vissa patientkategorier
- Arbete med teknisk fastighetsdrift behöver prioriteras
- Fortsätta arbetet med s.k. robusta hälsocentraler
- Strategisk kommunikation med patienter och befolkning om risker
- Kontinuitetsplaner och checklistor för främst den samhällsviktiga verksamheten behöver tas fram och övas

Regionen har i sitt arbete med RSA identifierat att arbete med klimatanpassning kommer att bli nödvändigt för att säkerställa upprätthållandet av Regionens samhällsviktiga verksamhet och för att kunna bedriva en säker sjukvård. I nuläget finns ingen samordningsfunktion, struktur eller styrning avseende klimatanpassningsarbetet för Regionens verksamhet. Regionen behöver därför kommande år inrikta arbetet mot att hitta struktur, arbetsformer och resursplanera arbetet. Genom att delta i det gemensamma arbetet med länsstyrelsen och kommuner kan också en nödvändig kompetenshöjning uppnås.

2.2 Gråzon

Med gråzonsproblematik avses ett tillstånd där hela eller delar av Sverige har störningar och bortfall av samhällsviktiga system som till exempel IT, telefoni, Raket m.m. som ej går att avgöra orsak till. Störningarna kan i sin tur påverka den infrastruktur som Regionen är beroende av för t.ex. vatten- och elförsörjning. Arbetet med RSA kommer de närmaste åren att inriktas mot gråzonsproblematik. Under hösten 2019 genomfördes en övning med särskild sjukvårdsledning på regional nivå för att bedöma förmågan att leda under störda förhållanden. Från denna övning finns nu ett omfattande material för krisberedskap att arbeta vidare med. Mer detaljerad planering pågår för hur det fortsatta arbetet med gråzonsproblematik ska genomföras.

Gråzonsproblematik är nära sammankopplat till arbetet med säkerhetsskydd och civilt försvar. En viktig skillnad är att gråzonsproblematiken utspelar sig i fredstid d.v.s. Sverige befinner sig inte i höjd beredskap. Utmärkande för problematiken är också att det råder osäkerhet huruvida störningarna är avsiktligt orsakade eller om det rör sig om olyckor.

2.3 Uppdrag förmågeanalys avseende terrorhändelse och PDV

Krisberedskap fick hösten 2019 av Regiondirektören i uppdrag att:

- kartlägga och analysera Regionens förmåga att hantera pågående dödligt våld (PDV) och/eller en terrorhändelse med större skadeutfall,

- föreslå och planera förbättringsåtgärder för att stärka Regionens förmåga utifrån denna kartläggning och analys,
- utarbeta en utbildnings- och övningsplan avseende PDV för ambulanssjukvården samt att
- kartlägga vilka övriga verksamheter i Regionen som behöver utbildning och övning inom PDV.

För att bedöma Regionens förmåga att hantera en händelse enligt ovan utarbetades ett scenario. För analysen användes de delar av analysverktyget IBERO som omfattar förmågevärdering. En analysgrupp sattes samman med deltagare från särskild sjukvårdsledning samt verksamhetsrepresentanter från kirurgen, akutmottagning, operation, IVA och ambulanssjukvård. Analysen visar att Regionen har vissa förmågor att hantera terrorhändelse och pågående dödligt våld, dock bidrar det antagonistiska perspektivet till att en del förmågor behöver förbättras. Ur analysresultatet togs åtgärdsförslag fram, t.ex.:

- ta fram metodik och mall för hotbildsanalys
- skapa förmåga att hantera en överförd hotbild. Från enskild klinik till hela sjukhuset och Regionen
- framtagande av triagemetod vid stort skadeutfall som ett komplement till RETTS
- utbilda och öva ambulanssjukvården, narkosläkare och TiB i PDV

Utbildning för pågående dödligt våld (PDV) är framtagen och kommer att genomföras för hela ambulanssjukvården våren 2020.

2.1 Alternativ vattenförsörjning för Östersunds sjukhus

En identifierad sårbarhet är vattenförsörjningen för Östersunds sjukhus. Redan 2008 påtalades i arbetet med RSA att frånvaro av reservvatten för sjukhuset är en risk som kan föranleda extraordinär händelse. Dialog har allt sedan 2010 pågått mellan Regionen och Östersunds kommun om reservvattenförsörjning för sjukhuset. Det står nu klart att Regionen själva måste lösa denna fråga. Regionstyrelsen har också fattat beslut om att utredning av förutsättningar för reservvatten ska göras (RS/1124/2016), där fastighetschefen tittat på ett antal olika alternativ för lösning. Regionen kontaktade MSB i slutet av 2019 och hemställde om stöd för bedömning, rådgivning och utredning avseende de förslag som tagits fram samt projektering av lämpligast lösning.

2.2 Robust hälsocentral

Idén om robust hälsocentral innebär att några hälsocentraler geografiskt utspridda i länet ska ha högre robusthet och redundans avseende kommunikation och drift. Det är ett åtgärdsförslag som uppkommit i arbetet med RSA. Ökad robusthet i primärvården kan bidra till att Regionen klarar av att säkerställa tillgång till vård och i högre utsträckning kan upprätthålla samhällsviktig verksamhet vid pågående samhällsstörningar i olika former. Robustheten i primärvården är både en verksamhets- och krisberedskapsfråga som aktualiserats igen både utifrån totalförsvarsaspekter men också i strategin om nära vård, där specialiserad vård i högre utsträckning ska utföras i primärvården. Regionen deltog under 2019 i ett nationellt arbete kring en förstudie om robusta vårdcentraler som SKL bedrev. Inför 2020 ska arbetet med Robust hälsocentraler i Regionen återupptas och bedrivs i projektform.

2.3 Kontinuitetshantering

Avbrottsplanering, d.v.s. att utarbeta reservrutiner vid bortfall av viktiga försörjningssystem bedöms bli alltmer viktigt. Samhällsviktig verksamhet måste kunna upprätthållas och kunna hantera störningar eller bortfall av de IT-system eller andra försörjningssystem som verksamheterna har kritiska beroenden av. De myndigheter i Sverige som arbetar med rikets skydd påtalar också att de antagonistiska hoten mot landets infrastruktur (el, tele, data) ökar i omfattning.

Arbetet med kontinuitetsplanering har hittills i stort fokuserat på reservrutiner vid störningar i större IT-system t.ex. COSMIC. Ett fördjupat arbete med kontinuitetshantering inom informationsförsörjning och IT tjänster påbörjades under hösten 2019 för flera verksamhetsområden i hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Arbetet fortsätter 2020 och behöver på sikt breddas till att omfatta fler kritiska beroenden än IT system. Mycket arbete återstår inom detta område.

3 Civilt försvar

Riksdagen har i den försvarspolitiska inriktningen, Sveriges försvar 2016-2020, fastställt mål för det militära och det civila försvaret. Målet för det civila försvaret ska vara att:

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och
- bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.

Arbetet med civilt försvar är en viktig planeringsförutsättning för Regionens krisberedskap. Sjukvård är också ett prioriterat och strategiskt viktigt område inom totalförsvaret.

3.1 Uppdrag civilt försvar och totalförsvarsplanering 2019

Under 2019 erhöll Regionens statliga medel för arbetet med civilt försvar och totalförsvaret, i två olika uppdrag. Det ena uppdraget är styrt mot att lagkraven i LEH 2006:544 samt förordning 2006:637 uppfylls avseende höjd beredskap och att en stärkt förmåga inför höjd beredskap uppnås generellt för Regionens. Det andra uppdraget är riktat mot hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar enligt en överenskommelse mellan SKL och Socialdepartementet. För att möta upp de lagkrav som finns samt de statliga uppdragen beslutades att arbetet skulle bedrivas i projektform under 2018-2019. Uppdraget omfattade:

- analys och planering avseende Regionens kommande krigsplaceringar. Omfattade även att utarbeta ett förslag på tillvägagångssätt samt beslutsunderlag. Arbetet bör ske i samverkan med personalavdelningen.
- utarbeta Regionens plan för höjd beredskap som ska beslutas av regionstyrelsen. Där ska framgå krigsorganisation samt den personal som ska tjänstgöra i den och vad som i övrigt behövs för att Regionens ska kunna höja sin beredskap och bedriva verksamheten under höjd beredskap
- identifiera kritiska områden och aktiviteter som behöver prioriteras samt genomföra planläggning för det arbetet som behöver ske 2018 – 2019.

För att möta kraven för hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar omfattade uppdraget också att:

- delta i den nationella och regionala planeringen av totalförsvaret samt samverka med berörda nationella aktörer som t.ex. Försvarsmakten
- kartlägga samarbetsytor inom Regionen som krävs för att nå önskad förmågehöjning i hela traumakedjan
- Kartlägga vilka delar av Regionens hälso- och sjukvårdsverksamhet som berörs mest av återupptagandet av civilförvarsplaneringen.

3.2 Genomfört arbete civilt försvar och totalförvarsplanering

Mycket fokus under 2018 och 2019 har varit att höja kunskapen hos nyckelfunktioner inom Regionen samt att informera ledningsgrupper och verksamhet om arbetet.

Kontakt har också tagits med frivilliga försvarsorganisationerna Civilförsvarsförbundet, Svenska Lottakåren och Frivilliga Radioorganisationen. Ett viktigt syfte med detta har varit att skapa en bild av vad dessa organisationer kan bidra med, men det är också viktigt att skapa en relation och få en förståelse kring hur en samverkan kan byggas upp.

En kartläggning av traumavårdskedjan har genomförts och planeringen för hälso- och sjukvårdens arbete sker i samverkan både med norra sjukvårdsregionen och i nationella forum.

Plan för höjd beredskap är utarbetad i en första version. Den beslutades av regionstyrelsen i december. Planen är ett öppet, inte sekretessbelagt, dokument på regional nivå och den innehåller bl.a. en beskrivning av Regionens:

- Planeringsförutsättningar
- Uppdrag vid höjd beredskap
- Krigsorganisation
- Bemanning av krigsorganisationen

Arbetet under 2019 fortsatte enligt den planering som fanns inom projektet Civilt försvar. Arbetet är nära sammankopplat med arbetet med säkerhetskydd och signalskydd. Det har därför varit prioriterat att fastställa säkerhetskyddsanalysen, implementera signalskyddet fullt ut, fortsätta utbilda och höja kompetensen inom säkerhetskydd, försvarssekretess samt övriga lagkrav som Regionen har att leva upp till avseende höjd beredskap.

3.2.1 Krigsplaceringar – bemanning av krigsorganisation

Med krigsorganisation avses all den verksamhet som Regionen ska bedriva vid höjd beredskap. Kopplat till detta kommer frågan hur Regionen ska säkerställa bemanning av denna verksamhet, vilket kan göras genom krigsplaceringar eller tjänsteplikt. Det finns inget beslut eller råd från nationell nivå hur regionerna ska hantera denna fråga. Regionen har deltagit i två nationella projekt gällande krigsplaceringar som har organiserats av SKL och MSB. Syftet har varit att reda ut hur regioner ska hantera bemanningen av sina krigsorganisationer. Resultatet av det arbetet har bidragit till att Regionen i nuläget inte kommer att krigsplacera personal i någon vidare omfattning. Krigsplacering riktas istället in mot nyckelfunktioner i krigsledningen.

När det gäller krigsplaceringar är s.k. disponibilitetskontroller nödvändigt att genomföra, för att veta vilka av Regionens medarbetare som eventuellt redan har en krigsplacering i annan organisation (t ex Försvarsmakten) och vilka som finns tillgängliga. Under 2019 har sådan disponibilitetskontroll avseende personal inom Regionen genomförts av Rekryteringsmyndigheten på uppdrag av Regionen.

4 Grundläggande säkerhet

Det grundläggande säkerhetsarbetet handlar till stor del om att stödja chefer ute i verksamheten avseende frågor om hot och våld, stöld, inbrott och skadegörelse, polis-anmälningar, bistå med att utföra riskanalyser samt att bedriva systematiskt brandskyddsarbete (SBA). Det är dock viktigt att säkerhetsarbetet inte bara blir "operativt" och att det arbetas med hantering utan att det också bedrivs ett strategiskt förebyggande säkerhetsarbete och där är det regionala säkerhetsrådet ett viktigt forum. I Regionens verksamheter finns ett antal utsedda riskombud, ca 60 st som har till uppgift att stödja cheferna i dessa frågor. Riskombuden utbildas årligen av säkerhetssamordnarna. En utbildningsdag genomfördes i november då inriktningen var SBA och säkerhetsskydd.

4.1 Hot och våld

Det finns ingen kvalitetssäkrad statistik avseende avvikelser för hot och våld (arbetsmiljö), så jämförelse över åren är svårt att göra. Upplevelsen i flera verksamheter är att antalet ärenden ökar. Det handlar till stor del om drogrelaterade händelser som i en del fall renderat i en hotfull händelse. Det är viktigt att det finns en nolltolerans mot hot och våld och att avvikelser rapporteras samt följs upp. De verksamheter som normalt har flest händelser med hot och våld är akutmottagningen och psykiatrien.

Det har funnits problem under sommaren och hösten relaterat till missbrukare vid entrén till sjukhuset på plan 6. Ansvariga för beroendemottagningen, säkerhetssamordnare, ordningsvakter och polisen har under flera månader haft ett nära samarbete kring denna problematik och förbättring har skett. Fortsatt arbete behöver ske kring detta för att skapa en trygg miljö för patienter, personal och besökare. Under hösten 2019 startade en ny verksamhet med sprututbyte på sjukhuset där endast ett fåtal incidenter har rapporterats.

Utbildning inom hot och våld har skett i olika verksamheter både inom specialistvården och primärvården. Det är viktigt att verksamheterna utarbetar rutiner gällande hot och våld utifrån de regionövergripande riktlinjer som finns.

4.2 Vakt

Regionen har egna anställda ordningsvakter med ett utökat ordningsvaktsförordnande för kvarteret lasarettet samt för fastigheten Köpmangatan 24 samt entréplanet på OSD. Vardagar finns en vakt i tjänst 17 timmar under dygnet och resterande tid har vakten beredskap i hemmet. Bedömningen är att det är en styrka att ha egna anställda ordningsvakter ur flera aspekter. De senaste åren har en ökning i arbetsbelastning märkts. Efterfrågan har ökat från både sjukhusets- och primärvårdens verksamheter angående extra vakt på grund av bedömd

ökad risk för hot och våld i olika sammanhang och det är relativt vanligt förekommande att bemanning med en extra vakt sker. Drogrelaterade ärenden bidrar till att patienters beteende blir mer oförutsägbart och svårhanterligt. Det sker också en uppbemanning vid större evenemang som t.ex. Storsjöran, då risken ökar att situationer uppstår som kräver vakt. Den situation som funnits i sjukhusentrén under sommaren och hösten har aktualiserat frågan om vikten av att ha vakt på sjukhuset under hela dygnet istället för den beredskap som är idag. Under 2019 påbörjades en översyn av vaktorganisationen som kommer att avslutas under våren 2020.

Översynen behöver också beskriva vakternas egen säkerhet och arbetsmiljö, då de är ensamma i sin yrkesroll. För verksamhet ute i länet behöver ett alternativ ses över med upphandling av väktarbolag som komplement.

4.3 Systematiskt brandskyddsarbete (SBA)

Interna brandutbildningar har genomförts kontinuerligt efter förfrågan från verksamheterna. Den upphandlade grundutbildningen i brandskydd har också genomförts vid 14 tillfällen i räddningstjänstens regi. Utbildningen omfattar fyra timmar och är obligatorisk för ny personal och ska därefter genomgåas vart femte år. Under 2019 har anmälningar till brandutbildningen gjorts i Saba Cloud vilket medför att chefer har större möjlighet att följa upp utbildningarna. Ett flertal enheter har också fått stöd för att genomföra sitt SBA både i specialistvård och primärvård. Räddningstjänsten genomförde tillsyn under 2019 på Storsjögläntan samt kirurgavdelningarna på plan 13 i höghuset med ett gott resultat.

4.4 Säkerhetsskydd

Enligt Säkerhetsskyddslagen (2018:585) och Säkerhetsskyddsförordningen (2018:658) är Regionen, såsom regional myndighet och sjukvårdshuvudman, ålagda att ha ett säkerhetsskydd i syfte att skydda Sveriges säkerhet och förebygga mot sabotage och terrorism. Det ingår i förvaltnings- och verksamhetschefernas ansvar att i samråd med säkerhetsskyddschef undersöka vilka uppgifter i deras verksamhet som ska hållas hemliga med hänsyn till Sveriges säkerhet och vilka anläggningar som kräver ett säkerhetsskydd. Dessa uppgifter ska sammanställas i en säkerhetsskyddsanalys som ska dokumenteras.

Säkerhetsskyddet ska förebygga att:

- uppgifter som omfattas av sekretess och som för rikets säkerhet obehörigen röjs, ändras eller förstörs (**Informationssäkerhet**)
- obehöriga får tillträde till platser där de kan få tillgång till uppgifter som avses i ovanstående punkt eller där verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet bedrivs (**Fysisk säkerhet**)
- personer som inte är pålitliga från säkerhetssynpunkt deltar i verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet (**Personalsäkerhet**)

Under 2019 har Regionens säkerhetsskyddsanalys fastställts av regiondirektören. Analysen låg sedan till grund för revideringen av Regionens säkerhetsskyddsplan som också genomförts och fastställts under 2019.

Säkerhetsskyddsanalysen syftar till att kartlägga sårbarheter och hotbilder för att därefter föreslå lämpliga skyddsåtgärder. Skyddsåtgärderna från analysen har renderat i ett antal uppdrag, där arbete pågår. Åtgärderna har i syfte att öka Regionens robusthet avseende säkerhetsskydd. Regionens säkerhetsskydd kontrolleras av Säkerhetspolisen (Säpo).

4.5 Signalskydd

Signalskydd används för att skydda information som omfattas av sekretess eller annan information med högt skyddsbehov och kan ses som en del av säkerhetsskyddet. Regionen har nu säkra kommunikationsmedel som gör det möjligt att utbyta sekretessbelagd information. Under 2019 har arbetet fortsatt med att bygga upp Regionens signalskyddsorganisation och få alla rutiner på plats. Regionens signalskydd kontrolleras av Försvarsmakten (MUST).

5 Kris- och katastrofmedicinsk beredskap

5.1 Tjänsteman i beredskap (TiB) och särskild sjukvårdsledning

Tjänsteman i beredskap bemannas dygnet alla timmar och årets alla dagar. Beredskapen har under 2019 fördelats på åtta personer. TiB har haft 108 sökningar under året, vilket är en minskning jämfört med 2018. Sökningarna fördelas ungefär en tredjedel katastrofmedicinska händelser (trafikolyckor, bränder o.s.v.), en tredjedel driftstörningar (telefoni, IT, hissproblem, vattenstörning o.s.v.) samt en tredjedel övrigt (vädervarningar, resursbrist ambulans, vårdplatser o.s.v.). Förutom att vara larmmottagare är TiB:s viktigaste uppgift att ta beslut om särskild händelse föreligger och aktivera särskild sjukvårdsledning.

Särskild sjukvårdsledning på regional nivå, benämns i dagligt tal ofta som ”regional krisledning”. Då Regionen endast har ett sjukhus har en sammanslagning genomförts av den lokala ledningen för sjukhuset och ledningen på regional nivå. Den gemensamma ledningen benämns ”särskild sjukvårdsledning på regional nivå”. Deltagarna i ledningen är välutbildade och övade för sitt uppdrag. Regionen bedöms uppfylla såväl lagkrav inom området som att följa nationella ledningsprinciper och modeller. Psykosocial katastrofledning (PKL) är den del av den särskilda sjukvårdsledningen på regional nivå.

5.2 Inträffade händelser

Vid arton tillfällen har TiB tagit beslut om särskild händelse. Vid fem av dessa har särskild sjukvårdsledning (krisledning) inrättats:

- 1/1 Läckande avloppsvatten. Förstärkningsläge regional nivå
- 9/1 Vädervarning klass 2 storm. Förstärkningsläge regional nivå 10/1–11/1
- 3/3 Trafikolycka vält buss. Förstärkningsläge regional nivå. Stabsläge på sjukhuset
- 5/4 Lavinolycka. Förstärkningsläge regional nivå
- 30/10 Elavbrott Jämtkraft. Förstärkningsläge regional nivå.

Utöver dessa så har TiB och anestesibakjour vid tretton tillfällen följt och hanterat händelser i ett stabsläge, där endast delar av krisledningen kallats in:

- 1/2 Dataproblem Citrix. Stabsläge regional nivå
- 4/2 Influensa. Stabsläge regional nivå 4–5/2
- 16/2 Trafikolycka. Stabsläge regional nivå
- 17/2 Avbrott vattenledning. Stabsläge regional nivå
- 23/2 Vädervarning klass 2 storm. Stabsläge regional nivå 24–25/2
- 26/2 Utsläpp farligt ämne. Stabsläge regional nivå
- 4/3 Influensa. Stabsläge regional nivå
- 23/7 Trafikolycka. Stabsläge regional nivå
- 26/8 Legionella. Stabsläge regional nivå.
- 17/10 Begäran stöd från Region Dalarna brist sjukvårdsmaterial. Stabsläge regional nivå 17-18/10
- 19/10 Pulverbrev företag Frösön. Stabsläge regional nivå
- 14/11 Avbrott Telia Strömsund. Stabsläge regional nivå
- 29/12 Blixthalka i länet. Stabsläge regional nivå 29-30/12.

Samtliga händelser har följts upp, några lite mer omfattande t.ex. strömavbrottet och materielbristen.

5.3 Ledningsplatser

Under 2019 har Regionens två ledningsplatser utrustats med ny teknik som syftar till att utveckla och underlätta ledningen på plats. Dessutom möjliggör tekniken att Regionen kan samverka med andra regioner och myndigheter på ett bättre sätt. Utbildning har genomförts och kommer att fortsätta under 2020. En specialistfunktion planeras inrättas med syfte att vid behov serva särskild sjukvårdsledning med teknikstöd. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har delfinansierat kostnaden genom statsbidrag.

5.4 Regionalt säkerhetsråd

Det regionala säkerhetsrådet är ett viktigt forum för att i ett brett perspektiv kunna hantera både riskhanterings- och säkerhetsfrågor inom Regionen. Rådet som startade 2012 är rådgivande till regiondirektören och regionstabschefen är ordförande. Fyra regionala säkerhetsråd har genomförts under året. Representanter för alla områden i den s.k. riskcirkeln finns utsedda. Det har under året framkommit synpunkter om att företrädare för flera områden borde delta i rådet t.ex. avseende strålskydd och medicinteknisk säkerhet. Dessa synpunkter har beaktats. Rådets sammansättning kommer därmed att ändras inför 2020.

Det regionala säkerhetsrådet ska bl.a. bereda regionövergripande säkerhetsärenden till förslag för beslut, samordna säkerhetsarbetet, utgöra styrgrupp och/eller referensgrupp för lämpliga projekt, följa upp och stödja säkerhetsarbetet i Regionen samt upprätta en regional lägesbild av säkerhetsprocessen. Rådet har sedan 2012 tillika utgjort gaskommitté. Då det finns behov av att knyta gashanteringsfrågorna närmare hälso- och sjukvården samt även att få in mer hälso- och sjukvårdskompetens i forumet, är förslag under bearbetning att gaskommittén istället organiseras av hälso- och sjukvårdsdirektören.

Under året har frågor om säkerhetsskydd och RSA hanterats. Andra frågor på agendan har t.ex. varit att utveckla Regionens riskhanteringsprocess samt vilka verktyg som ska användas för ändamålet, skyddsutrustning för vårdverksamheterna kopplat till smittor, eventuell påverkan för Regionen avseende Brexit, utarbetande av en centraliserad rutin för polisanmälan när egen personal misstänks för brott.

5.5 Regionalt krisledningsråd

Som planerat har fyra regionala krisledningsråd med deltagare från särskild sjukvårdsledning genomförts under 2019. Forumet är viktigt för att följa upp inträffade händelser och dra lärdom av dessa och hur de hanterades. Översyn av larmplaner, beredskapsplaner, checklistor m.m. sker kontinuerligt och här är rådet en viktig remissinstans. Andra frågor som regelbundet tas upp är utbildning och övning. Under året har också den nya tekniken i ledningslokalerna diskuterats, nya arbetssätt kopplat till det samt bemanning av de olika funktionerna i särskild sjukvårdsledning.

5.6 Krisledningsnämnd

Krisledningsnämnden har haft fyra sammanträden under året med information, utbildning och övning kring beredskapsfrågor och civilt försvar. Under hösten genomfördes utbildning om samverkan i krisberedskapssystemet (gemensamma grunder), till denna bjöds hela regionstyrelsen in att delta. I november genomfördes en övning med tema "Gråzon". Erfarenheter utifrån denna ska tas tillvara. De förbättringsförslag som framkom för att stärka krisledningsnämndens förmåga kommer att åtgärdas kommande år.

5.7 Krisberedskap hälsovalet

Enligt den uppdragsspecifikation som gäller för Hälsoval i Jämtlands län framgår att årlig uppföljning av den katastrofmedicinska förmågan i dialog mellan vårdgivaren och Krisberedskap ska genomföras. I hälsovalet är alla hälsocentraler skyldiga att följa den regionala kris- och katastrofmedicinska beredskapsplanen. Uppföljningen visar att de flesta hälsocentraler, men inte alla, har reviderade och aktuella åtgärdskort avseende katastrofmedicinsk beredskap. De flesta har också inom sitt närvårdsområde planerat för vilken samordning och fördelning som behöver ske avseende insatser vid särskild händelse. Merparten har inte under året utbildat eller övat sin personal inom krisberedskap och katastrofmedicin. Några har haft deltagare på den katastrofmedicinska utbildningen för sjukvårdsgrupp som anordnas av Krisberedskap.

Kriskommittéer (samverkan) har genomförts i Bräcke och Ragunda närvårdsområde samt Krokom. Forumet kriskommitté är en bra möjlighet för att kunna arbeta förebyggande och diskutera frågor inom krisberedskap och säkerhet. Det finns heller inget annat forum i primärvården där dessa frågor lyfts kontinuerligt. Exempel på innehåll från dom kriskommittéer som har genomförts är frågor om hot och våld, larm, RSA, inträffade händelser och lärdomar utifrån dessa t.ex. elavbrott samt hur det påverkar verksamheten. Bedömningen från Krisberedskap är att primärvården, som är viktiga för Regionens beredskap, behöver ta ett större ansvar för att arbeta systematiskt med krisberedskap och säkerhetsfrågor. Att genomföra kriskommittéer är ett steg på vägen. Det är också ett krav som ställs i den regionala kris- och katastrofmedicinska beredskapsplanen.

Förutom behov av utbildning och övning, så har Krisberedskap uppmärksammats på att det finns behov av att se över och byta ut den utrustning som finns för sjukvårdsgrupper i primärvården samt att det inte finns resurser avsatta för det.

Primärvårdschef har deltagit i särskild sjukvårdsledning på regional nivå vid några inträffade händelser t.ex. det omfattande IT- och telefoniavbrott som drabbade Strömsunds kommun samt ett par väderrelaterade händelser. Denna samverkan har stärkt Regionens förmåga att hantera händelserna.

6 Övning och utbildning

Under hösten 2019 startade Totalförsvarsövning (TFÖ) 2020 upp. Den föregicks av övning Gråzon för särskild sjukvårdsledning på regional nivå som prövade Regionens förmåga att hantera flera samtidigt pågående antagonistiskt orsakade samhällsstörningar.

Under 2019 har de årliga utbildningarna Prehospital sjukvårdsledning, Katastrofmedicinsk utbildning för specialistvården och för sjukvårdsgrupp genomförts. Kurserna har varit i princip fullteknade och har fått mycket goda betyg vid utvärderingar från deltagarna.

Regionstyrelsen fick under hösten utbildning i "Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar" av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Utbildningen syftar till att underlätta samverkan och ledning för att stärka förmågan att hantera samhällsstörningar.

6.1 Totalförsvarsövning (TFÖ) 2020

Planeringen för den nationella Totalförsvarsövningen har under året pågått i samverkan med Länsstyrelsen, Socialstyrelsen, Norra sjukvårdsregionen och Militärregion Nord. TFÖ består av fyra aktiviteter där Regionen förväntas delta i tre aktiviteter. I aktivitet 2 och 3 blir Regionen övad medan i aktivitet 4 kommer Regionen att agera motspel.

Det som ska övas är samverkan och ledning under gråzon och vid höjd beredskap. I Regionen ska särskild sjukvårdsledning, krisledningsnämnd och regionstyrelsen övas.

Övningen startade redan i november 2019 med en distribuerad del i aktivitet 2. Därefter kommer aktiviteter att ske under februari, september och oktober/november 2020. Planeringen utgår från att övningen kommer att ske både lokalt i Regionen och regionalt tillsammans med Norra sjukvårdsregionen.

7 Rakel

Rakel betyder radiokommunikation för effektiv ledning och är ett gemensamt radiokommunikationssystem för alla organisationer i Sverige med funktioner inom områdena allmän ordning, säkerhet och hälsa. Regionen har använt Rakel sedan 2011 och det infördes initialt i ambulanssjukvården för "blåljuskommunikation". Fortfarande är ambulanssjukvården de stora användarna av Rakel i Regionen. Övriga funktioner som tillkommit och

använder Rakel i Regionen är TiB, särskild sjukvårdsledning på regional nivå, delar av primärvården samt egen vaktpersonal.

Rakel förvaltas i Regionen av Krisberedskap, med stöd av medarbetare från ambulanssjukvården. Regionstyrelsen fastställde en plan för utveckling och finansiering avseende Rakel i Regionen i augusti 2018 (RS/354/2018). Arbete har sedan dess skett i enlighet med den beslutade planen. Sammanfattningsvis har avser det tre områden:

- Säkerställande av kommunikation vid stora olyckor. De problem sjukvården hade att kommunicera via Rakel vid bussolyckan i Sveg kunde delvis härledas till att den prehospitala sjukvårdsledaren i ambulansen endast hade tillgång till en Rakelenhet, vilket innebar att de inte kunde kommunicera parallellt i olika talgrupper. Varje ambulansbesättning har tilldelats ytterligare en Rakelenhet. Utbildning är genomförd. Arbetsätt och rutiner har ändrats.
- Primärvården har utrustats med Rakel i Sveg, Strömsund och Bräcke vilket har stärkt primärvårdens förmåga att bedriva sin verksamhet vid störningar samt att kunna upprätta särskild sjukvårdsledning vid en särskild händelse.
- Under 2019 har inomhustäckningen avseende Rakelnätet åtgärdats och byggts ut på Östersunds sjukhus, vilket medför en ökad förmåga till kommunikation med andra samhällsviktiga aktörer samt också en möjlighet för egen verksamhet att nyttja Rakel i större utsträckning. Nätet har också inbyggd redundans för ökad robusthet.

Ett annat arbete inom Rakel som pågått under flera år är sammankopplingen av det norska Nödnet och det svenska Rakelnätet för att möjliggöra samverkan mellan Sverige och Norge vid olika räddningsinsatser. För sjukvården i Sverige och Norge finns nu funktionalitet för att kommunicera via Rakel och Nödnet. Under året har samverkanstest med Norge genomförts inom ambulansverksamheten. Samverkan har även skett vid inträffade händelser och var också en del av den sambandsplanering som genomfördes inför VM i Åre.

8 Samverkan

Regionen försöker att vara aktiv och bidra i samverkan både regionalt, nationellt och t.o.m. internationellt (Norge), då det är av stor vikt för vår förmåga inom krisberedskapen. I länsstyrelsens geografiska områdesansvar ingår att samordna samverkan mellan de aktörer som finns i länet både före, under och efter en kris. Regionen har under året deltagit i de forum och aktiviteter som länsstyrelsen arrangerat, samverkan har tidigare haft fokus på fredstida krisberedskap, de senaste åren har även perspektivet höjd beredskap tillkommit.

Regiondirektören ingår i krishanteringsrådet som länsstyrelsen bjuder in till. Beredskapschef deltar i arbetsutskottet. Regionen har också representanter i arbetsgrupper inom RSA, övning och utbildning, farliga ämnen, flygräddning och civilt försvar. Länet kommuner och Regionen samverkar också genom ett nätverk för säkerhetssamordnare.

I juni arrangerades det årliga Gränsräddningsrådet, som är ett samverkansforum för gränsöverskridande räddning. Rådet leds av Länsstyrelsen Jämtland samt Fylkesmannen i Trøndelag. Deltagare är blåljusverksamheterna, Krisberedskap från Regionen och Helsemidt

samt de kommuner som gränsar mot Norge/Sverige. Regionen och Helsemidt har ett eget gränsräddningsavtal där parterna har en överenskommelse om att gränsöverskridande bistå varandra med ambulanssjukvård vid prio 1 uppdrag samt vid större olyckor. Samarbetet följs upp årligen.

Dessvärre är fortfarande inte frågan löst gällande problemet att norsk vägambulans, som inte har legitimerade sjuksköterskor, ska kunna arbeta lagenligt i Sverige. Frågan, som nu är uppe på departementsnivå igen, har inte kommit närmare någon lösning under 2019. Sveriges kommuner och regioner (SKR) har åtagit sig att hjälpa de sex regioner som är berörda med att samordna arbetet med inblandade myndigheter. Det gäller frågor om kravet på legitimation, men också vårdgivaransvar, försäkringar, läkemedelshantering m.m. Det är av mycket stor vikt för Regionen att frågan kan lösas, då uppdragen ofta utförs i geografiska områden som är glest befolkade och beredskapen att kunna utföra livräddande sjukvård förbättras avsevärt för de som vistas i områdena om Sverige och Norge kan bistå varandra.

9 Planering inför 2020

Under 2020 fortsätter och fördjupas planeringen inför höjd beredskap och civilt försvar, totalförsvar. Totalförsvarsövningen 2020 pågår nationellt under hela året och Regionen deltar i flera aktiviteter. Prioriterade åtgärder 2020 är att:

- revidera och öva Regionens planering för högsmittsam allvarlig infektion (HSAI)
- fördjupa planering för civilt försvar i hälso- och sjukvården
- revidera säkerhetsskyddsanalys och fortsätta arbetet med att stärka säkerhetsskyddet
- utveckla arbetssätt i Regionens särskilda sjukvårdsledning genom att t.ex. införa analysfunktion, implementera gemensamma grunder och färdigställa rutiner för sambandsfunktion Rakel i särskild sjukvårdsledning
- slutföra översyn av vaktorganisation
- fortsätta arbetet med Robusta hälsocentraler
- utveckla arbetet med kontinuitetshantering
- genomföra SCADA analys
- genomföra PDV-utbildning och påbörja planering för övning
- genomföra åtgärder som framkommit efter förmågeanalys terrorhändelse
- genomföra uppdrag om försörjningsberedskap/lagerhållning
- tillsammans med räddningstjänsten göra översyn och planera för åtgärd avseende skadeplatstält och katastrofmedicinsk utrustning i länet
- göra översyn av sjukvårdsgrupper i primärvården avseende uppdrag, organisation och skyddsutrustning
- bistå ambulanssjukvården med att införskaffa godkänd skyddsutrustning för farliga ämnen (CBRNE)
- påbörja planering inför O-ringen 2021
- delta i länsstyrelsens arbete med handlingsplan för klimatanpassning för Jämtlands län åren 2020–2022. Etablera struktur och rutiner för Regionens interna arbete.